

Zöldellő májusfák, dalos éjszakák és vidám majálisok

Kalandozás Maia istennő birodalmában – Az egyház májusi ünnepei

Más, boldogabb esztendőkből ilyenkor május első napjaiban már javában zeng a világ. Az ébredező, zsendülő természet földalatti és föld feletti titkos erői már lázasan dolgoznak és készítik elő a nagy, szent forradalmat: az új élet zengő csodáját. Május első napjaiban máskor már virágpompában áll a világ, ezer és ezer halványszirmú, édes illatú virág öltözteti ünneplőbe a fákat, május igazi királynőit és kacagó napsugárözönben dalol a természet odakünn, Isten nagy templomában.

Valamikor, békés, boldog időkben ezen a napon, május első vasárnapján ünnepet ült az ifjúság. Odakünn, a Kállay-ligetben suhant a körhinta s folyt a zsákba futás, lepényevés – majális volt. Május első éjszakáján pedig húzta a cigány a szép lányok, szép asszonyok ablaka alatt, hogy:

„Szeretnék május éjszakáján, ellopni minden orgonát...”

Maia istennő berkeiben

A tavaszi zendülés, az új élet sarjadásának örömnüepét éppen úgy megtaláljuk a primitív, pogány népeknél, mint a mai embereknél. Az utóbbiak azonban nem érzik már a majális, vagy májusfa ünnepe mögött az ősi, kultikus jelleget, a föld termékenységének megújulásával együtt az új élet, a feltámadás hitét.

A föld termékenységének megszemélyesítője a rómaiaknál *Maia* istennő volt. A május hónapot róla nevezték el s neki szentelték. A római kalendárium hatása alatt az európai népek legtöbbször a május megünneplése fennmaradt és többnyire május elsejéhez, vagy első vasárnapjához, illetőleg pünkösd vasárnapjához fűződött. A római május elseje

Bona Dea

asszony ünnepével és a mirtuszággal megvert istennő mondájával függött össze. A mirtuszág a májusfa kultikus jelentőségében mai napig fennmaradt az európai népeknél.

Hazánkban is igen elterjedt a májusfa-ünnepség szokása. Szegeden május elsején, Úrnapján és pünkösdi reggelén zöld ágakkal díszítik a házak falait, ablakait, meg a vízimalmokat különböző verses mondókák kíséretében. Nálunk a májusfának nem maradt fenn babonás jelentősége, mint a nyugati országokban. Nyugaton a keresztény felvilágosodás szelleme még mindig nem változtatta egyszerű tavaszi örömnéppé a majálist. Németországban például május éjszakája egyidejűleg a Walpurgis-éj is, a hírhedt Walpurgisnacht, amikor zúgva repülnek a boszorkányok a réteken át...

Pünkösdi királyság

Magyar népszokásaink közül azok, amelyek a májusfához fűződnek, leginkább a Dunántúlról valók, ami nyugati eredetre és elterjedettségére mutat. Abaúj-Torna megyében, a magyarság északi határán, ahol szintén sok a szomszédos népektől beszűrődött népszokás, a májusfa például lopott nyírfa, amelyet a legények fel is szoktak pántlikázni. A pántlikát rendszeren a leány adja, akinek kapujában a májusfát felállítják. Ha a májusfát eldöntik, az a szerelem visszautasítását jelenti.

A májusfát nemcsak május elsejére virradó éjszaka, de pünkösdi hajnalára virradó éjjel is felállítják. Ilyenkor a legények az erdőben gyűlnek össze éjjel és tánccal, dallal töltik el az egész éjszakát. Különös a népszokásban az, hogy éjfélig csak szomorú dalokat énekelnek, éjfél után hajnalig viszont csak víg nótázás járja.

Hajnalban aztán kivágják a májusfát, elviszik a kedves leány kapuja elé és ott a földbe szúrják. A májusfa növekedésének is megvan a maga jelentősége. Némely helyen az új asszony kapujába ültetik el, s addig ott növekszik, amíg a házat gyermekáldás nem éri. Akkor csöndesen kivágják a fát és eltüzelik. Az új élet tovább zeng az újszülöttnél...

A májusfával kapcsolatos a pünkösdi királyság népszokása is. A legények összegyűlnek a kocsmában és borozgatás közben megválasztják a „szomorú királyt.” A „szomorú királyt” fakardos őrk kísérik házról-házra, s a legények mindenütt beszedik a májusfaültetésért járó pénzt mátkáiktól. A „szomorú királynak” bús képet kell vágnia mindenütt, s hiába tréfálkoznak vele, komolynak kell maradnia. Mert ha elneveti magát, ő fizeti a kocsmában elfogyasztott bort és – vége a pünkösdi királyságnak.

Felvidéki és erdélyi majálisok

A Felvidéken nemcsak az ott lakó németek, de a tótok is „*májnak*” nevezik a májusfát és pünkösdkor állítják fel. Minden legény elmegy a kedveséhez és szalagot kér tőle a májusfára. A legények aztán a templom előtt gyülekeznek, itt feldíszítik szalagjaikkal a májusfát, majd vigyáznak arra, hogy még éjfél előtt elássák. Másnap délután döntik le a fát és megvívnak egymással kedveseik kendőjéért, szalagjáért. Az a legény, aki hamarabb tudja kedvesének visszavinni a májusfa szalagját! Ha a leány ki akarja mutatni, hogy szereti a legényt, akkor a szalagot, kendőt neki ajándékozza. A Kis-Kárpátokban 8 méter magas fenyő-szálat visz a tót legény kiválasztottjának május elsején, ha piros kendőt kap érte, akkor pünkösdre lagzi lesz, ha zöldet, az csak reményt jelent...

Erdélyben és a Bánátban tölgy- vagy fűzfaágat tűznek a kapura, vagy zöld fát állítanak fel előtte. A fa addig marad a helyén, amíg az új élet megéri, vagyis – az új búzából kenyeret sütnék, s akkor a kenyérsütő kemence paraszát élesztik vele. Ilyenkor Biharban azt, kiáltják: „*A ki boszorkány, azt süsse meg nyárson az ördög!*”

Az, istállók és házak ablakait pedig zöld gallyal látják el a boszorkányok ellen. Itt tehát még fennmaradt a Walpurgis-éj csökevénye, csakúgy, mint a székelyeknél is, akik hársfaágat dugnak rontás ellen a betegek háza elé május éjszakáján. A májusfát azután elégetik, hogy egész évben elkerülje őket az éhínség...

Szent Fülöp és Jakab

Az egyház a májusfa megünnepléséhez új magyarázatot adott a keresztény népeknek s ez a magyarázat hazánkban legtöbb helyen kiszorította az ünnepség eredeti pogány jellegét. Eszerint a májusfa eredete az, hogy Fülöp és Jakab apostoloknak térítő útjukban egy Walburga nevű leány volt segítőtársuk. A pogányok ezért a leányt megrágalmazták. Walburga azonban, hogy a gúnyolódókat megszegyenítse, vándorbotját letűzte a földbe, letérdelt és imádkozott előtte, mire a száraz fa a pogányok szeme láttára kizöldült. A keresztény fiatalság tehát ennek emlékére ültet májusfát. Ez a magyarázat viszont a Tanhäuser-motívumra emlékeztet, s ismét csak germán eredetre utal,

Zöldellő májuszfák, dalos éjszakák és vidám majálisok

Írta: Csányi Piroska

2023. május 10. szerda, 00:00 - Módosítás: 2023. május 10. szerda, 06:28

Május első napjaiban gondoljunk a nekizsendült, új tavaszra s a tavaszpompába öltözött fáknak és virágzó bokrokban tiszteljük és ünnepeljük a természet csodatevő erőit, azokat az erőket, amelyeket emberi hatalom nem tud befolyásolni, s amelyek Isten szavára hozzák meg csak az új életet, az új kenyeret, bort és békességet...

Forrás: Délmagyarország 1942. 18. évfolyam 102. szám 4.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Delmagyarorszag_1942_05/?query=n%C3%A9pszok%C3%A1s&pg=39&layout=s